

DELOS-konferencia a digitális kulturális örökség megőrzéséről

A Könyvtári Intézet 2003. május 6-án az Európai Bizottság DELOS projektje keretében országos konferenciát szervezett az Országos Széchényi Könyvtárban *A digitális kulturális örökség megőrzése. Kezdeményezések és technológiák* címmel.

A DELOS-projekt célja a digitális könyvtárakkal kapcsolatos kutatások előmozdítása, az eredmények bemutatása, a közös üzemeltetés megoldása, modellek és technikák kipróbálása, a szabványosítás, kapcsolatépítés az e kérdésekkel foglalkozó kutatókkal. A DELOS informálja a digitális könyvtárak iránt érdeklődőket, különféle (kutatási, értékelő, szabványosítási, képzési és technológiai, valamint nemzetközi együttműködési) fórumokat működtet, közös, kelet- és nyugat-európai szemináriumokat, éves konferenciát, nyári iskolát, tanfolyamokat, kísérleteket szervez és éves jelentéseket tesz közzé. A projektet az Európai Közösség finanszírozza.

Dr. Dippold Péter, a Könyvtári Intézet igazgatója rövid bevezetőjében utalt rá, hogy az Európai Közösség 1990 óta folyamatosan támogatja különféle pályázatokkal a könyvtárak telematikai és hálózati irányultságú fejlesztéseit. Kiemelte, hogy Magyarország mennyire aktív ezekben, és milyen sikeresen vesz részt pl. a digitális könyvtárak kiváló-sági programjában.

Kovács László (MTA SZTAKI, DSD) *Az MTA SZTAKI DELOS és DELOS Network of Excellence projektjei a digitális könyvtárak területén* című előadásában arról szólt, hogy való-

jában két DELOS-projekt létezik. Az első 1996-ban kutatási céllal jött létre abból a felismerésből kiindulva, hogy Európában elmaradás volt tapasztalható az USA-hoz képest a digitalizálásban. Az MTA SZTAKI kezdetektől fogva részt vett az 1999-ben zárult első projektben, amelyben tizenegy ún. workshop zajlott le, s legfőbb eredménye, hogy közös európai-amerikai munkacsoportok alakultak, és létrejött egy közös üzemeltetésű digitális könyvtár száz elosztott szer-
verrel és új, kis panelekből építkező felhasználói felülettel, amit a SZTAKI dolgozott ki 1998-ban.

A második fordulóban öt workshop zajlott le, a hatodik a mostani, a Könyvtári Intézet által

szervezett *nemzeti* konferencia. Fontos feladat a digitális könyvtárak szolgáltatásainak értékelésére szolgáló modell és a szükséges szabványok kidolgozása, az ismeretátadáshoz nemzetközi nyári iskolák szervezése és az Európai Közösségen kívüli országok bevo-

nása a projektbe. Példaként említette az előadó a rádióadások archiválásának projektjét, amelynek célja új rádiózási formák kidolgozása és a műsorok újrafelhasználásának, a személyre szabható rádiózásnak és televíziózásnak a megoldása. Ennek a második szakasznak a magyarországi résztvevője a Könyvtári Intézet is.

Nagy érdeklődést váltott ki Varga Csaba (Stratégia kutató Intézet) *A kulturális örökség szerepe a tudástársadalomban* címmel tartott előadása, amelynek két fontos megállapítása: két-két és fél évenként megduplázódik az emberiség által felhalmozott tudás. A *tudás korának* elnevezett „szférába” Magyarország 2010 tájékán léphet be. (A tudás korának főbb jellemzői: tudásközpontú világmodell, globális információs társadalom, a tudás mennyiségi és főként minőségi fejlődése, új tudomány születése, a tudás személyes és társadalmi tőkévé válása.)

Előadásában szolt az ún. e-Content stratégiáról, amelyek 2003–2004 közötti munkaterve középpontjában két fő akcióprogramja áll:

– a közszférába tartozó információk elérhetőségének javítása és felhasználásának bővítése, valamint

– a (digitális) tartalmak megjelenésének elősegítése a többnyelvű és többkultúrájú környezetben.

Kiemelten foglalkozott a magyar tartalomipar feladataival. Eszerint: a magyar költségvetésből ötször-tízszer több forrást kell fordítani a tartalomipar fejlesztésére,

meg kell teremteni a magyar tudáspiacot és tudáskereskedelmet, minden eddig felhalmozott tudást, értéket digitalizáltan elérhetővé kell tenni, a globális tudáspiacon kurrens témákkal versenybe kell szállni, s a magyar ifjúságot intenzíven fel kell készíteni. *Igy megvalósulhat, hogy a jövő hazai gazdaságában a vezető ágazat a tartalomipar legyen.*

Szolt a tartalomipari programokról, a jövő idealizált iskolájáról és a kutatási célokról, az átmeneti kor kutatásiparáról és a jövő könyvtáráról, amelynek az alábbi elvárásoknak kell megfelelnie:

• a globális új tudás minden könyvtárban megtalálható legyen,

• az alpművek magyarul elérhetőek legyenek (e-fordítások),

• a regionális tudás teljessége minden könyvtárban alapfelvétel,

• minden könyvtár egyedi tudások gyűjtőhelye,

• minden könyvtárban minden tudás elektronikusan elérhető legyen,

• ki kell építeni az e-könyvtárak hálózatát.

Tószegi Zsuzsanna (Neumann-ház) *A nemzeti audiovizuális kulturális örökség megőrzése — a NAVA előkészítése* címmel tartott előadásában a nagy jelentőségű metaadatbázis előkészítési munkálatait ismertette.

A NAVA projekthez a BME készített megvalósíthatósági tanulmányt (megtekinthető a www.nava.hu honlapon).

A projekt előzményének tekinthető az európai egyezmény az audiovizuális kulturális örökség megőrzéséről (Európa Tanács, 2001. szeptember 19.); valamint az Európai Parlament és a Tanács 2001/29/EK irányelve az információs társadalom érdekeinek összehangolásáról a szerzői és szomszédos jogok egyes vonatkozásaival.

A NAVA törvénytervezete szerint:

• az állam feladata gondoskodni az audiovizuális kulturális örökség összegyűjtéséről, megőrzéséről és szolgáltatásáról,

• a műsorszolgáltatókat és más természetes vagy jogi személyeket, vagy jogi személyiséggel nem rendelkező gazdasági társaságokat kötelezi a törvény hatályba lépése után a nyilvánosság-hoz bármilyen módon és eszközzel közvetített, magyarországi előállítású audiovizuális dokumentumok kötelezpéldány-szolgáltatására,

• a magyar audiovizuális kulturális örökségre vonatkozó információkat tartalmazó adatbázishoz korlátlan és ingyenes hozzáférést kell biztosítani,

• a lakosság a nyilvános könyvtári rendszeren keresztül férhet hozzá a NAVA gyűjteményében tárolt dokumentumokhoz,

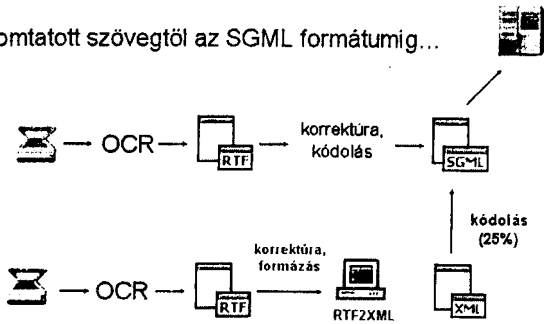
• a törvény életbe lépése előtt a nyilvánosság-hoz közvetített magyarországi előállítású, illetve a magyar vonatkozású audiovizuális dokumentumok megőrzéséről szintén gondoskodnia kell a magyar államnak.

A NAVA rendkívül nagy, eddig sosem tapasztalt társadalmi nyilvánosságot kínál, talán ez lehet az oka a megvalósítás jelenlegi állása körüli furcsaságoknak. Egyelőre nem publikusak az előkészületek, sőt az audiovizuális dokumentumok leírására szolgáló, a Dublin Core szabvány követelményeinek megfelelő szabványajánlás sem, pedig ez szakmai anyag – válaszolta egy hallgatói kérdésre Tószegi Zsuzsanna.

Kora András (Neumann-ház): *A misztikus SGML és ami mögötte van (elektronikus szövegfeldolgozás, időtálló formátumok)*. Az előadó bemutatta a World Wide Web szabványait kidolgozó szervezeteket és az XML szabványcsalá-

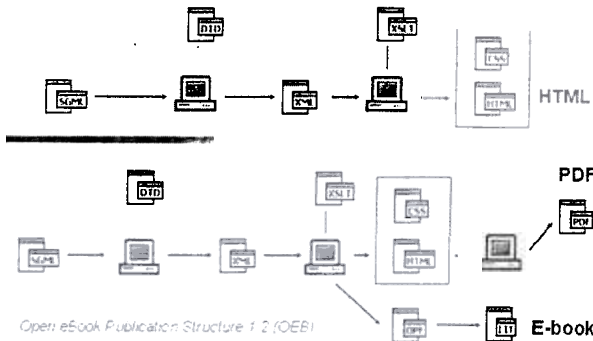
A szövegfeldolgozási eljárás

A nyomtatott szövegtől az SGML formátumig...

A szöveg megjelenítési eljárás

Az SGML formátumból előállított állományok:

dot, amelynek jeles képviselője a Standard Generalized Markup Language (SGML). Az SGML-nek három olyan sajátossága van, amely megkülönbözteti más jelölőnyelvektől:

- a hangsúlyt – szemben a művelti jelöléssel – a leíró jelölésre helyezi;
- a dokumentumtípus koncepcióra alapul;
- szövegábrázolása független bármely hardver- és szoftverrendszerrel.

(Szabványjele: ISO 8879:1986)

A szövegfeldolgozási és -megjelenítési eljárást a Neumann-ház honlapján „lapozható” irodalmi alkotáson keresztül mutatta be az előadó.

A konferencia utolsó blokkját OSZK-s előadások alkották. *Káldos János* az

OSZK digitalizálási projektjeiről, *Renkecz Anita* a MEK 2.0 verziójáról, *Moldován István* a kulturális örökség digitalizálásának nemzetközi hálózatáról, a MINERVA projektről beszélt.

A MINERVA (Ministerial NETwork for Valorising Activities in Digitalisation) 2002 márciusában indult hét ország — Olaszország, Belgium, Finnország, Svédország, Franciaország, Spanyolország, Egyesült Királyság – közreműködésével, az olasz kulturális minisztérium koordinálásával. *A projekt célja egy olyan, tagállamok (kulturális) minisztériumaiból álló hálózat létrehozása, amely a kulturális, tudományos tartalom digitalizálásának megvitatását, harmonizálását biztosítja, közös felületeket hoz létre, ajánlásokat, útmutatókat állít össze a digitalizáció, a metaadatok és a hosszú távú megőrzés területén.* Munkacsoportjainak feladatköre:

- a digitalizált tartalom katalógusai, felderítése,
- a többnyelvűség szempontja,
- átjárhatóság és elosztott szolgáltatások,
- a felhasználói igények, a tartalom és minőség keretrendszerének meghatározása, közös belépési pontok a kulturális weboldalakra,
- teljesítmény-értékelő keretrendszer,

- szakértő központok és a legjobb példák azonosítása.

Magyarországot az Országos Széchényi Könyvtár képviseli a projektben, munkabizottsági tagságra javasolták a katalógusok témakörében a Neumann Digitális Könyvtárat és az átjárhatóság témakörében az MTA SZTAKI-t.

Fejős László

Fent: *Renkecz Anita*,
balra: *Káldos János*,
jobbra:
Moldován István
(Helyszíni fotók:
Néninger Géza)